

פניני הפרשה

דברים

עלון מס' 998

998

שנה כ' התשע"ט

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

מתיקות התורה

ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש דיבר משה אל בני ישראל ככל אשר ציוה ה' אותם אליהם – בהמשך הפסוקים יש תוספת "הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר", ויש להבין מה ההבדל בין הדיבור האמור בתחילה לבין הביאור, הרי כבר בתחילה נאמר על משה שאמר את כל הדברים שנמסרו לו ומה יש להוסיף עליהם?

מבאר הרב מבריסק שבמסירת התורה מפי משה רבנו יש שני חלקים: החלק הראשון היה עצם התורה שנמסרה בנבואה למשה רבנו, והיא כל ההלכות שנאמרו למשה מסיני בלי שינוי, דברים כהוייתם, ועל זה נאמר "דיבר משה אל בני ישראל ככל אשר ציוה אותם אליהם", והחלק השני נאמר בו "הואיל משה באר את התורה", כי בדברים הללו לא היתה מסירת דברים כשליח העושה שליחותו אלא משה רבנו ביאר את הדברים והרחיבם, כפי שפירש רש"י עה"פ "אשר תשים לפניהם": אמר הקב"ה למשה לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק או ההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהיה סדורה בפיהם כמשנתם, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדברים, לכך נאמר אשר תשים לפניהם כשלהן הערוך לפני כל אדם.

לפיכך נאמר הלשון "הואיל", ופירש רש"י "התחיל", שכן לביאור התורה אין סוף וקץ, ונאמר על התורה "קול גדול ולא יסף", והתרגום מבאר ולא פסק, כי כמה שלומדים מוסיפים לחדש, ותמיד נמצאים עדיין בהתחלה. ובוה מפרשים את הפסוק "לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצוותך מאוד", כאדם הרואה את האופק במרחק רב, וכשמגיע אליו מגלה אופק נוסף, וכך הדבר ממשיך עד אין סוף. וכך בלימוד תורה, כמה שלומדים, תמיד מוצאים דברים חדשים.

כאשר היה הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל מלמד בישיבת פורת יוסף, היה נותן לתלמידים שיבארו את הסוגיא בכוחות עצמם, ואם היה אחד מהתלמידים טועה בפירוש הסוגיא, לא היה אומר לו "טעית", אלא היה חוזר עמו על דברי הגמרא ושואל ומדקדק עמו, עד שהתלמיד מעצמו היה מגיע לאמת. והיה מראה איך לפעמים רש"י במלה אחת מיישב קושיות של ראשונים, וכך היה מראה לתלמידים את עומקם של הדברים והבנתם.

עצה טובה	לא תהו בראי
<p>כדי לנצל היטב את ימי בין הזמנים ללימוד, כדאי לקבוע את ארוחת הצהריים לשעות אחר הצהריים המאוחרות. טבע הגוף הוא, שלאחר ארוחת הצהריים מרגישים צורך לנוח, ואז כבר מגיע זמן תפלת מנחה וערבית, ונמצא שהיום נגמר. אך אם לימוד הבוקר ימשך עד השעה ארבע למשל, ורק אז יאכלו ארוחת צהריים, מרויחים עוד כמה שעות לימוד שאת ערכן מי ימלל. (כך היה ממליץ הגאון רבי משה לוי זצ"ל לתלמידיו, הו"ד בספר "בתורתך").</p>	<p>רוחות תפקידים רבים יש לרוחות: הן מעצבות את פני הקרקע הדיונות וההרים, יוצרות גלים בים, משיטות ספינות, מפיצות את אבקת הצמחים וזרעיהן, מסייעות לעופות לרחף ולנדוד, משמשות להפקת אנרגיה, ומהוות מרכיב מרכזי במערכת הקירור של האדם.</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"ידוע הדבר ומפורסם הענין כי צריך האדם תמיד להתגבר על היצר הרע, ולא יתפתה אליו וגם יזהר הרבה ממנו, כי הוא מחפש דרכים שונות להחטיא את האדם ומראה לו כמה דרכים וצדדים של היתר, או להקטין בעיניו האיסור או לומר לו שאין בזה רק חסידות ואין אתה חסיד". ("מגיד חדשות" ח"ט דרוש נ"א).

אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשיו היושבים בשעיר ויראו מכם וגו' (ב. ד)

"מכם" ר"ת מדה כנגד מדה, לרמוז שבני עשיו יראו מבני יעקב מדה כנגד מדה, כמו שעשיו היה גורם ליעקב לירא ממנו, כך כעת בניו יראים מבני יעקב. וכיון שעשיו היה מכבד את אביו קיבל שכר מדה כנגד מדה שיכבדו את בניו ולא יתגרו בם מלחמה (כאמור בפסוק הבא). וע"ש בבבלי הטורים. (חן בשפתותיך כת"י).

אל תצר את מואב וגו' כי לבני לוט נתתי את ער ירושה. האמים לפנים ישבו בה וגו' ובשעיר ישבו החורים לפנים ובני עשו יירשום וגו' (ב' ט'-י"ב)

תמוה לכאורה, מה ענין היסטוריה זו לתוכחה שמוכיח משה את ישראל, ומה איכפת לנו מי ישב שם קודם וכו'. ואפשר לתת בס"ד טעם נכון שגם זה הוא מתוכחה משה לישראל, שהנה אתם לא האמנתם שתוכלו לעלות לארץ ישראל ולהוריש את יושביה הענקים מפניכם, הנה ראו שבשעיר ובמואב ישבו ענקים וגבורים שכל הרואה אותם ידיו מתרפות מרוב פחד ואימתם מוטלת על הבריות. ואעפ"כ הורישם ה' כדי ליתן את ארצם לבני עשו, אף אתם הייתם צריכים להאמין ולבטוח בו יתברך שיורישם מפניכם. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

לא לאדם תשפטו

מה' גובר על הפחד הקטן מאותו אדם! אילו אטה חלילה את הדין, כביכול מחייב אני את הקב"ה לשלם לבעל הדין שהפסיד שלא כדין.

והרי זו עצה לכל אדם לזכות לעשות צדק ומשפט בענייניו האישיים, כשלנגד עיניו יאיר הפסוק: "שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט".

*

בפרשת משפטים נאמר "אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים וגו' על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבוא דבר שניהם (שמות כב, ח).

במבט שטחי נראה כי "אלוהים" שנאמר בפסוק הכוונה לקב"ה (עד שיש כאלה הכותבים במקום זה "אלוקים" עם קו"ף), אך למעשה הכוונה היא לדיינים שאחד מכינוייהם הוא "אלוהים", וכפי שמפרש התרגום. ומדוע באמת, דוקא כאן נבחר כינוי זה המרמז על שם קדוש, ולא נאמר במפורש "דיינים"?

למדים מכאן על מעלת בית דין הדן על פי התורה. כאשר נגשים לדין תורה, לא את הדיינים בלבד באים לשאול, אלא את פי השכינה, ועל כן מדגיש הפסוק: "ונקרב בעל הבית אל האלהים וגו' עד האלוהים יבוא דבר שניהם" - רמז שמתקרבים למקום השכינה, כי השכינה בעצמה נוכחת במעמד המשפט ומדברת מתוך גרונם של הדיינים הדנים דין אמת לאמתו. וכמו שנאמר: "אלוקים (הקב"ה) נצב בעדת אל בקרב אלוהים (הדיינים) ישפוט" (תהלים פב, א). [ואפשר שלכן הפסוק שם משתמש בלשון נופל על לשון - אלוקים (ה') - אלוהים (דיינים), לרמוז לאמור].

בפתיחת נאומו בספר דברים, מנחה משה את השופטים לשפוט בצדק, בלא משוא פנים ובהיעדר מורא, למה? "כי המשפט לאלוקים הוא". מה הכוונה?

מפרש רבנו האלשיך הקדוש בספרו "תורת משה" שכיון שה' קובע לכל אחד פרנסתו מראש השנה (ביצה ט"ז ע"א), הרי שאם נקבע שלראובן יהיו מאה ולשמעון מאתיים, והיה להם דין ודברים אצל הדיין, וזה הטה הדין וחייב את שמעון לתת מאה לראובן, נמצא שהוא סותר משפטו של השופט כל הארץ. ולמעשה אינו דן את האדם שכן ה' כבר ימלא חסרונו, אלא "המשפט לאלוקים הוא", כאילו דן הוא את אלוקים, שמצריכו להשלים לשמעון את המאה שנלקחו ממנו. וכמו שאמר יהושפט "פִּי לֹא לְאֶדָם תִּשְׁפָּטוּ פִּי לֵה" וגו' (דבר הימים ב' יט, ו). אם כן כמה על הדיין לגור מפחד ה' שלא לעוות את דינו.

*

רבנו האלשיך עצמו, יושב היה בראש בית דין בצפת. פעם הגיע לפניו לדין אדם אלים שהטיל את חיתתו על כל סביבתו. חששו הדיינים לעסוק בדינו, מחשש שיתנקם בם, אך רבי משה אלשיך לא חת מפניו, ולא הניד עפעף למשמע הרתעותיו, אלא דן דינו בכובד ראש, ולבסוף פסק את הדין בסכינא חריפא ללא פחד ומורא.

התפלאו שאר הדיינים שישבו לצדו, מהיכן שאב את הכח לעמוד מול אותו גברא אלמא. הבחין האלשיך בפליאתם, ותמה על תמיהתם: "ממי עלי לפחד יותר - מהקב"ה או מבשר ודם? הלא רואה אני את השכינה הקדושה נצבת בבית הדין, והפחד הגדול

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

"הבו לי עוד ייסורים!"

העברות: אלה שנבראו מעברות שנעשו במזיד - גדולים וכבדים, ואלו שנבראו מעבירות בשוגג - קטנים וצנומים.

תוך כדי שהיו המאזניים הולכות ומתמלאות במלאכים לבנים מצד אחד ובשחורים מצד שני, התעניין האיש מי הוא האדם הנדון במשפט זה. ומה נדהם כאשר השיבוהו כי הוא עצמו האיש שעוסקים בדינו. ויותר נחרד לגלות שכל המלאכים כבר נצבו על המאזניים, וההכרעה נוטה לצד המלאכים השחורים.

והנה הכרוז מכריז ושואל: האם נותרו עוד מלאכים? והתשובה היתה שלילית. ושוב שואל הכרוז: שמא סבל האיש בימי חייו יסורין הממרקין עוונות, ונוכל לצרפם לצד הזכויות?

בקול שאון הופיעה מרכבה ענקית של מלאכים שנבראו מהיסורים שסבל, וכנגד כל מלאך של יסורים הורידו מהמאזניים כמה מלאכים שחורים.

עם כל מלאך שחור שירד מהמאזניים, ירדה ונגולה אבן מעל לבו. כפות המאזניים הלכו והתאזנו, וכחוט השערה היה חסר כדי שיד המלאכים הלבנים תכביד... אך אבוי! תמו להם מלאכי היסורים! ואז נשמע הקול: "זהו, אין עוד מלאכי יסורים!"

כיון שכף חובה הכריעה, באו שני מלאכי שחור, מאיימים ונוראים, אחזוהו מזה ומזה וגררוהו, והוא צווח נואשות: "עוד יסורים! הבו לי עוד יסורים!"

באותה שעה, הגיע שיעורו של מרן החיד"א לסיומו ונאמר הקדיש. כשענה הציבור בכל כוחו "אמן יהא שמיה רבה", התעורר החכם שטוף זיעה ופקח את עיניו בתדהמה. בסיום הקדיש, סר אליו מרן החיד"א ברוב ענוותנותו ושאלו בנועם: "שמעתי שביקשת לשוחח עמי, מה רצונך?". כשדבר החלום עודנו חי לנגד עיניו, השיב בעל היסורים: "איני מבקש דבר. כבר קבלתי תשובה משמים..."

מעשה בחכם אחד מתוניסיה שהיה מדוכא ביסורין קשים ומרים, פרנסתו לא היתה מצויה בריוח, וקשיים שונים ליוו אותו בימי חייו.

והנה שמועה טובה הגיעה לאוזניו כי צדיק בא לעיר - מרן החיד"א עומד לבקר בתונס לרגל שליחותו למען עניי ישראל. שמח ואמר אלך לי אל הר המור הגאון הצדיק ואשטח לפניו צערי כדי שיתפלל להסיר ממני כל חולי ומחלה, וחזקה על תפלת צדיק שאינה שבה ריקם. כשהגיע מרן החיד"א לעיר, נתבקש להשמיע שיעור בהלכה בבית המדרש. נודע הדבר לאותו חכם, ורגליו הוליכוהו לבית המדרש. מאחר והשיעור כבר החל והמקום היה מלא מפה לפה, מצא מקום סמוך לפתח, וישב שם.

מתוך שהיה עייף ויגע, תנומה קפצה עליו, והנה חלום. ובחלומו הוא רואה שבא קצו, והוא לקברות יובל. נשמתו עולה השמימה, והוא מוצא את עצמו צועד בדרך שוממה. ולפתע מאחוריו קול רעש גדול. עוד לא הספיק להסתובב לראות את מקור הרעש, והנה חולפת על פניו מרכבה גדולה מלאה מלאכים צחורים כשלג. המשיך האיש בדרכו, ומדי פעם חלפו על פניו מרכבות רבות כאלה, כולן מלאות מלאכים לבנים, חלקם גדולים ועצומים וחלקם קטנים וצנומים.

כאשר תמה שיירת המלאכים הלבנים, החלה לעבור על פניו שיירה ענקית של מרכבות נושאות מלאכים שחורים מטילי אימה. מרוב פחד, הוא החיש צעדיו, עד אשר הגיע לככר רחבה, שם מצא את כל המרכבות חונות. המלאכים שירדו מהן, פנו לעבר מאזנים ענקיות שעמדו במרכז הכיכר והחלו לעלות עליהן.

האיש לא הבין מה מתרחש לנגד עיניו, עד שהוסבר לו, שכאן הוא בית דין של מעלה וכעת דנים דינו של אדם. המלאכים העולים על המאזנים נוצרו מהמצוות ומהעברות שעשה האיש בימי חייו. כאשר מקיים אדם מצוה בשלמות - נברא מלאך לבן גדול ושלם, אך כאשר המצוה חסרה - נברא מלאך חסר איברים דק וצנום. כך גם לגבי המלאכים הנוצרים ממעשי

☺ זה כל חוק! ☺

רופא שבדק את הגראי"ל שטיינמן זצ"ל בערוב ימיו, אמר לו בסיום הבדיקה: "כבוד הרב, אתה חי כל רגע בנפם...". מיד החזיר לו הרב "גם אתה!".

☺ חוק חוק כל חוק... ☺

יש להודות על הטבע בנפם. מבחינת ה' יתברך אין כל הבדל בין נפם לטבע - ההבדל ביניהם הוא רק מזוית עינינו הגשמית. לפיכך, לא רק חולה שהבריא צריך להודות, אלא גם ובעיקר מי שמעיקרו לא חלה.

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאוזו שליט"א

שאלה: אני חולה ופטור מצום, האם אני מברך על הבשמים במוצאי שבת שחל בו ט' באב? תשובה: אין מברכים על בשמים בליל ט"ב. כמו שיסד המקונן: וחלילה לענומים, להריח עצי בשמים וכו'.

שאלה: בשנה שחל תשעה באב במוצאי שבת, האם מותר לרחוץ הכלים משיירי האוכל, ואף שלכאורה רוחץ ביני וביני את ידיו, סוף סוף אינה רחיצה של הנאה? תשובה: יזהר שלא יגע בידיו במים עד כמה שאפשר.

שאלה: האם בתשעה באב מותר לשבת על כסא בבית? בירחון "אור תורה" (אב תשס"ד, מכתבי תורה) כתבו לאסור, ומה שכתב בשלחן ערוך (סי' תקנ"ט סעי' ג') שבבית הכנסת יושבין על הארץ, לאו דוקא. אולם שמעתי מפי הרה"ג ר' אברהם יוסף שליט"א, שרק בבית הכנסת יש לשבת על הארץ, משום אפוישי עונמת נפש, אבל בביתו רשאי לשבת כדרכו? תשובה: בחו"ל ישבנו גם בבית על הארץ (על גבי כרים וכסתות), ולא החזירו את המטות עד אחר הצהרים בט"ב. ומכל מקום לחולה ולזקן היקלו.

שאלה: האם בתשעה באב וביום הכיפורים מותר להכין מזון לקראת צאת הצום (בתשעה באב – ע"י בישול ואפיה, וביום הכיפורים – בהכנת סלט, וכדומה)? תשובה: בט"ב מותר, וכן מפורש בש"ע (סוף סימן תקנ"ט). הכנת סלט ביום הכפורים החמירו הפוסקים.

שאלה: בענין ברכת הלבנה במוצאי תשעה באב, כתב מרן החיד"א במורה באצבע (סי' ח', סעי' רל"ט) וז"ל: אחר ערבית והוא לילה, ירחץ כל ידיו ופניו, וילבש מנעלים של עור, ויברך ברכת הלבנה וכו'. ע"ש. והחם"ל (סי' תכ"ו אות ג') והבא"ח (שנה ב' פ' ויקרא סעיף כ"ב) ועוד, כתבו שטוב למעום משהו קודם הברכה. האם כת"ר שליט"א נוהג כך? תשובה: מעולם לא עשינו כן, כי אז עלולים הקהל להתפור איש איש לביתו. ושמעתי שבבית הכנסת של הרב חירארי זצ"ל מחלקים פרוסות אבטיח לפני ברכת הלבנה, והשנה [תשע"ו] (שחל ת"ב במוצ"ש) אין לעשות כן מפני ההבדלה.

שאלה: למנהג הספרדים, האם מותר לשמוע מוזיקה במוצאי תשעה באב, כמו שמותר בכיבוס ובתגלחת, או שיש לנהוג איסור כל יום העשירי כמו שנוהגים בבשר וביין? תשובה: מנונה מאד לשמוע מוסיקה במוצאי יום החורבן. וגם בתגלחת ביום עשירי הברכי יוסף אוסר, וכן מנהגנו בחו"ל ובארץ ישראל.

שאלה: במוצאי ט' באב אסור עדיין לאכול בשר, ואם כן ממתי מותר לאכול בשר? תשובה: במוצאי עשרה באב, ובפרט השנה [תשס"ה] שבעוה"ר יש גזירת גירוש ביום עשרה באב.

שאלה: בבית שקנינו אין שום היכר זכר לחורבן, האם צריך לגרד חלק מהקיר, ואם כן היכן ובאיזה גודל? תשובה: מול הכניסה – אמה על אמה.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

להצלחת נבונה בן חביבה הי"ו

לע"נ רחל בת מזל ע"ה

לע"נ לאה בת שרה ע"ה

לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל

לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל

לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל